

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ**

АГАРКОВ ОЛЕКСАНДР ВОЛОДИМИРОВИЧ

УДК 330.131

**ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМИ
РИЗИКАМИ (НА ПРИКЛАДІ ТОВ «ІДЕН-ТРАНС»)**

**Спеціальність 076 «Підприємництво, торгівля
та біржова діяльність»**

**АВТОРЕФЕРАТ
дипломної роботи
на здобуття освітнього рівня «магістр»**

Тернопіль – 2019

Дипломною роботою за освітнім рівнем «магістр» є рукопис.

Робота виконана на кафедрі економіки та фінансів Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент
Маркович Ірина Богданівна
Тернопільський національний технічний
університет імені Івана Пулюя
доцент кафедри економіки та фінансів

Рецензент: доктор економічних наук, професор
Якимишин Лілія Ярославівна
Тернопільський національний технічний
університет імені Івана Пулюя
професор кафедри промислового маркетингу

Завідувач кафедрою економіки та фінансів О.В. Панухник

Захист відбудеться «27» грудня 2019 р. о. 10⁰⁰ годині на засіданні екзаменаційної комісії №1 у Тернопільському національному технічному університеті імені Івана Пулюя за адресою: 46001, м. Тернопіль, вул. Білогірська 50, навчальний корпус № 10, ауд.143.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах ринкових відносин одна з найважливіших проблем, що стоїть перед підприємствами - визначення можливості виникнення, оцінка та способи зниження економічного ризику. В умовах запеклої конкурентної боротьби ризик набуває самостійне теоретичне і прикладне значення, як найважливіша складова частина управлінської діяльності підприємств.

Ризик становить об'єктивно неминучий елемент прийняття будь-якого підприємницького рішення в силу того, що невизначеність - неминуча характеристика умов ведення підприємницької діяльності. Рішення, прийняте підприємцем, майже завжди пов'язане з ризиком, який зумовлений наявністю ряду факторів невизначеності, заздалегідь не передбачених. Ризик виникає при будь-яких видах підприємницької діяльності, пов'язаних з виробництвом продукції, товарів і послуг, їх реалізацією, товарно-грошовими і економічними операціями, комерцією, а також здійсненням науково-технічних проектів.

Фінансова діяльність фірми у всіх її формах пов'язана з численними ризиками, ступінь впливу яких на результати діяльності фірми досить високий. Ризики, супутні фінансової діяльності фірми, виділяються в особливу групу ризиків, які носять назву - фінансові ризики. Фінансові ризики грають найбільш значущу роль в загальному портфелі підприємницьких ризиків фірми. Зростання ступеня впливу економічних ризиків не тільки на результати фінансової діяльності фірми, але і в цілому на результати виробничо-господарської діяльності пов'язано з швидкою мінливістю економічної ситуації і кон'юктурою фінансового ринку, розширенням сфери економічних відносин фірми, появою нових для українських фірм економічних технологій і іншими факторами.

Дослідженню побудови системи управління економічними ризиками підприємства приділяли увагу у своїх дослідженнях науковці, серед них слід виділити праці Васюренко О., Таран О., Вербицька Г., Вітлінський В., Верченко П., Галасюк В., Сорока М., Глібчук В., Дибя М., Залунін В., Лазаренкова Г., Лунякіна Н., Масло А., Нижник О. та ін.

Метою роботи є розробка системи управління економічними ризиками на основі результатів фінансово-економічного аналізу діяльності ТОВ «Іден-Транс».

Основними завдання дослідження наступні:

- визначити сутність та класифікацію економічного ризику та його значення в управлінні підприємством;
- з'ясувати теоретичні підходи до управління економічними ризиками підприємства;
- здійснити огляд методичного інструментарію оцінювання ефективності управління економічними ризиками підприємства;
- подати характеристику фінансово-економічної діяльності підприємства;
- здійснити діагностику основних показників фінансового стану підприємства;
- оцінка ймовірності банкрутства та виявлення фінансових ризиків підприємства;

- визначити механізми управління економічними ризиками підприємства;
- здійснити розробку моделі моніторингу в контексті управління економічними ризиками на підприємстві;
- представити засоби удосконалення системи надання транспортних послуг підприємством – напрямок покращення фінансового стану та нівелювання ризиків операційної діяльності;
- запропонувати реалізацію інноваційного проекту оновлення транспортного парку – напрямок уникнення ризиків операційної діяльності.

Об'єктом магістерської роботи є формування системи управління економічними ризиками підприємства ТОВ «Іден-Транс».

Предметом магістерської роботи є теоретичні, методичні та практичні аспекти розробки системи управління економічними ризиками на ТОВ «Іден-Транс».

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною основою роботи стали фундаментальні положення економічної теорії, законодавчі та нормативні акти України, монографії, наукові статті вітчизняних і зарубіжних вчених. Також в роботі було використано як загальнонаукові, так і спеціальні методи досліджень.

Методологічною та науковою базою дослідження є опрацювання наукової літератури з питань здійснення управління економічними ризиками суб'єкта господарювання, а також найновіша довідкова, періодична і статистична література.

Інформаційну основу роботи складають наукові праці науковців-економістів, дані статистичної звітності Державної служби статистики України та фінансової звітності підприємства ТОВ «Іден-Транс»; науково-методична література; матеріали періодичних видань та ресурси мережі Інтернет.

Наукова новизна представленого дослідження передбачає розробку організаційно-економічного механізму управління ризиками підприємства, котрий базується на поєднанні системи адаптивного управління та моніторингу ризиків в діяльності підприємства, і дає можливість нівелювати ризики на окремих етапах діяльності підприємства ТОВ «Іден-Транс».

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості застосування практичних рекомендацій в діяльності як досліджуваного підприємства ТОВ «Іден-Транс», так і інших суб'єктів господарювання.

Апробація результатів дослідження. Основні тези, які стосуються предмету дослідження, були розглянуті в роботі III Міжнародної науково-практичної конференції «Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах» (5 квітня 2019 р.).

Структура та обсяг роботи. Магістерська робота складається з вступу, шести розділів, висновків та пропозицій; викладена на 120 сторінках, в тому числі містить 30 таблиць, 22 рисунки, додатки (13 додатків), список використаних джерел складається із 85 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі магістерської роботи представлено актуальність обраної теми дослідження, визначення мету роботи та завдання проведеного дослідження, предмет та об'єкт, методи та інформаційну базу дослідження, а також описано наукову новизну, теоретичні та практичне значення і апробування отриманих результатів.

У першому розділі «Теоретичні основи формування системи управління економічними ризиками на підприємстві» визначено сутність та класифікацію економічного ризику та його значення в управлінні підприємством, з'ясовано теоретичні підходи до управління економічними ризиками підприємства, здійснено огляд методичного інструментарію оцінювання ефективності управління економічними ризиками підприємства.

Економічний ризик - це подія, яка об'єктивно та/або суб'єктивно виникає у такій сфері людської діяльності, як економіка й реалізація якої несе у собі ймовірність настання одного із трьох можливих результатів: позитивного, негативного або нейтрального.

Для ризиків системи транспортного обслуговування виділені такі загальні принципи класифікації: характер обліку (зовнішній і внутрішній); характер наслідків (чисті й спекулятивні); можливість страхування (які страхуються та які не страхуються); можливість передбачення (прогнозовані, непрогнозовані); рівень фінансових втрат (припустимі, критичні, катастрофічні); тривалість дії (постійні, тимчасові); об'єкт виникнення (ризик окремих операцій; ризик різних напрямків діяльності; ризик діяльності загалом); можливість подальшої класифікації (прості, складні).

Як складна система управління, ризик-менеджмент включає керовану підсистему (об'єкт управління) і підсистему, що управляє (суб'єкт управління). Під об'єктом системи управління фінансовими ризиками розуміються господарська діяльність підприємства. Суб'єктом системи управління економіко-математичне моделювання фінансовими ризиками на підприємстві є управлінці вищої ланки, такі як фінансові менеджери.

В науковій літературі існують різноманітні методи оцінювання ризиків, зокрема: методи аналогій, експертних оцінок, метод Дельфі, дерево рішень, коефіцієнтний аналіз, метод рейтингів, статистичні, Монте-Карло, VaR-метод, аналітичні, стрес-тестування, д'юрація, RAROC, GAP-аналіз, нейронні мережі, методологія карт Кохонена, якісного аналізу, кількісного аналізу, аналогій, аналіз чутливості, аналіз ризику виникнення та збитків. Для повноцінної оцінки фінансово-господарської діяльності в аспекті виявлення ризиків важливо здійснити оцінку показників фінансового стану та дослідити можливості банкрутства підприємства, що дасть можливість виявити хиби та сформулювати рішення по виходу із ризикової ситуації або реалізувати санаційні заходи.

У другому розділі «Практичні аспекти оцінки ризиків фінансово-господарської діяльності підприємства (на прикладі підприємства ТОВ «Іден-Транс»)» подано характеристику фінансово-економічної діяльності підприємства, здійснено діагностику основних показників фінансового стану підприємства, оцінено ймовірності банкрутства та виявлення фінансових ризиків підприємства.

Об'єктом дослідження обрано вітчизняне підприємство ТОВ «Іден-Транс», котре реалізує діяльність на ринку транспортних послуг здійснюючи пасажирські та вантажні перевезення.

На основі оцінки інтегрального показника Z моделей дослідження ймовірності

банкрутства підприємства нами відмічено, що розрахунки представлені у трьох моделях (Альтмана, Ліса, Тіффлера-Тішшоу – адаптовані під зарубіжні підприємства) вказують на малу ймовірність банкрутства підприємства, при цьому узагальнюючи показника значно знижується. Розрахунки у відповідності до методики оцінки ймовірності банкрутства запропонованою Терещенком О.О. (найбільш адаптованої до національного ринку) відзначають абсолютну фінансову стійкість підприємства за період 2014-2016 рр., проте за останні два роки значення показника знаходиться нижче нормативного і становить 1,66 балів у 2017 році та 1,716 балів у 2018 році і свідчить, що фінансова стійкість діяльності підприємства порушена, що обумовлено наявністю ризиків: фінансового профілю – збитковість підприємства протягом 2017-2018 рр., зростання орієнтації на позиковий капітал, наявність значної дебіторської та кредиторської заборгованостей, зниження показників ліквідності та фінансової стійкості, зниження швидкості оборотності активів, оборотних коштів, кредиторської заборгованості; економічного профілю – знецінення національної валюти, переорієнтація із фінансово стійкого підприємства, у котрого ймовірність банкрутства невисока до підприємства фінансова стійкість якого порушена, зростання витрат на оплату праці, матеріали та сировину, зростання собівартості надання послуг та ін.; ризик зниження ліквідності, обумовлений зменшенням здатності реалізовувати фінансування взятих на себе поточних зобов'язань, тобто необхідність покриття грошовими засобами вимог контрагентів та ін. Зазначені ризики негативно впливають на реалізацію фінансово-господарської діяльності підприємства ТОВ «Іден-Транс» обумовлюють необхідність коригування їх для забезпечення прибутковості діяльності підприємства у перспективному періоді.

У третьому розділі «Удосконалення управління економічними ризиками на підприємстві ТОВ «Іден-Транс»» визначено механізми управління економічними ризиками підприємства, здійснено розробку моделі моніторингу в контексті управління економічними ризиками на підприємстві, представлено засоби удосконалення системи надання транспортних послуг підприємством – напрямок покращення фінансового стану та нівелювання ризиків операційної діяльності.

Для забезпечення фінансової стабільності в аспекті управління ризиками фінансово-господарської діяльності підприємства ТОВ «Іден-Транс» в роботі пропонується реалізація ряду заходів. Зокрема, для необхідності швидкого реагування на різкі зміни внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства ТОВ «Іден-Транс» важливо використовувати методи адаптивного управління економічними ризиками. Мета даного управління – зниження або повне усунення несприятливого впливу зазначених змін в системі управління. Відповідно адаптивні заходи управління можна вважати розвитком системи ситуаційного управління, що характеризується значною гнучкістю рішень, зниженням тривалості управління підприємством, наявністю системи контролю та ефективним зворотнім зв'язком. Відповідно, антикризовий підхід передбачає необхідність появи та ймовірні наслідки кризових явищ в діяльності підприємства.

Також систему ризик-менеджменту підприємства ТОВ «Іден-Транс» необхідно розглядати як інтегровану систему, котра передбачатиме різноманітні варіанти дій при виникненні ризикової ситуації, відповідно поряд із адаптивним управлінням фінансовими ризиками важливо використати можливі варіанти страхування, уникнення та формування резерву під ризики для мінімізації їх впливу або повного нівелювання ризиків в операційній діяльності. Поряд із побудовою повноцінної системи управління ризиками досліджуваного підприємства ТОВ «Іден-Транс» важливим є побудова системи моніторингу (контролю) ступеня ризику, при чому

дана система повинна визначати тип ризику, дослідження ймовірності їх настання, визначення особливостей прийняття управлінських рішень при тому чи іншому ступеню ризиків, а також аналізу отриманих результатів для подальших дій в аспекті ліквідації ризиків.

В роботі пропонується удосконалити систему надання послуг в цілому та підвищенні якості надання послуг пасажирського автомобільного транспорту зокрема. Необхідним є формування системи управління якістю транспортної послуги досліджуваного підприємства із застосування операторів декомпозиції, щодо яких виділяють спеціальні функції управління якістю послуг за наступними ознаками: рівень функціонування – функції тактичного, оперативного та стратегічного управління, різновиди функціональних зв'язків – функції горизонтальної та вертикальної координації, вид діяльності – функції управління якістю, управлінської та допоміжної діяльності, реалізації перевізного процесу.

У четвертому розділі «Спеціальна частина» оцінено сучасний стан транспортних перевезень на вітчизняному ринку транспортних послуг, а також здійснено оцінку конкурентоспроможності підприємства ТОВ «Іден-транс» на ринку Тернопільської області.

Дослідивши показники конкурентоспроможності підприємства – об'єкту дослідження в роботі відзначено, що підприємство ТОВ «Іден-Транс» (58 балів) займає друге місце після підприємства ТОВ «Gauk Тернопіль» (61 бал). Нами визначено, що сильними сторонами у діяльності підприємства є наявність різноманітних послуг, їх ефективний розподіл, постійний пошук найбільш прибуткових маршрутів, низький тариф та відносно висока якість послуг, порівняно кваліфікований персонал, котрий чітко виконує функції забезпечуючи перевезення пасажирів та вантажів.

Поряд із цим, негативними сторонами у діяльності підприємства ТОВ «Іден-Транс» є відсутність повноцінного дослідження ринку, незначна фінансова ресурсна база, відсутність повноцінної збутової політики, орієнтація на старі методи стимулювання збуту транспортних послуг, відсутність рекламних засобів та збутової стратегії підприємства.

У п'ятому розділі «Обґрунтування економічної ефективності» запропоновано реалізацію інноваційного проекту оновлення транспортного парку як наряду уникнення ризиків операційної діяльності, представлено вплив заходів на результати фінансово-господарської діяльності підприємства та показники його фінансового стану.

Запропоновано інвестиційний проект модернізації транспортного парку підприємства ТОВ «Іден-Транс», що позитивно вплине на зниження ризиків операційної діяльності. Із ряду альтернативних пропозицій пропонується обрання офери лізингової компанії ОТР –лізинг, котра продасть транспортні засоби на умовах лізингу, при цьому сума витрат складатиме 6000 тис.грн., а платежі за транспортування та страхування складатимуть 67 тис.грн., відповідно загальні інвестиційні витрати проекту складуть 6067 тис.грн. Проте результати проведеного інвестиційного аналізу відзначають вигідність проекту, оскільки чиста теперішня вартість проекту становитиме 9043,03 тис.грн., індекс рентабельності проекту становитиме 2,49 пункти (кожна вкладена гривня принесе 2,49 грн. прибутку), а термін окупності складатиме 3,4 роки із передбачених 8 на реалізацію проекту.

Зазначений проект позитивно впливатиме на показники фінансово-господарської діяльності та фінансового стану підприємства ТОВ «Іден-Транс» у перспективному періоді. Реалізація проекту оновлення транспортного парку позитивно вплине на результати фінансово-господарської діяльності підприємства

ТОВ «Іден-Транс», а саме забезпечить чистого доходу від реалізації транспортних послуг, забезпечить приріст прибутку та вплине на зростання вартості активів та власного капіталу підприємства. Відповідне зростання чистого доходу від реалізації послуг становитиме 7815 тис.грн. (із врахуванням 5% планового показника зростання та реалізації проекту оновлення транспортного парку) за період 2018-2020 рр., на 16731 тис.грн. за період 2018-2021 рр. та на 26616 тис.грн. за період 2018-2022 рр.

Зростатиме і узагальнюючий показник чистий прибуток підприємства, при цьому показник за період 2018-2020 рр. зростає на 1657 тис.грн., за період 2018-2021 рр. на 3816 тис.грн. та за період 2018-2022 рр. на суму 6255 тис.грн.

Реалізація проекту оновлення транспортного парку позитивно вплине на показники фінансового стану, зокрема спостерігатиметься зростання фінансової автономії підприємства із 0,621 пункти у 2020 році до значення 0,739 пункти у 2022 році. Зростатиме рентабельність із показника збитковості у фактичному періоді до рівня 26,38% у 2022 році (рентабельність власного капіталу), 19,49% рентабельність активів, 11,38% рентабельність реалізації, до 39,47% рентабельність основного капіталу.

У шостому розділі «Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях» подано особливості охорони праці на підприємстві ТОВ «Іден-Транс», визначено механізми реалізації плану проведення евакуації працівників підприємства в разі надзвичайних ситуацій, узагальнено організацію і проведення досліджень з оцінки стійкості суб'єкта господарювання в НС, здійснено розробку заходів щодо підвищення стійкості суб'єкта.

ВИСНОВКИ

В роботі проведено дослідження теоретичних основ та практичних аспекті формування системи управління ризиками вітчизняного підприємства ТОВ «Іден-Транс». За результатами представлено дослідження виявлено наступне:

1. Економічний ризик - виступає подією, що суб'єктивно та/або об'єктивно виникає у такій сфері як економіка й реалізація якої несе у собі ймовірність настання одного із трьох можливих результатів: негативного, позитивного або нейтрального. Для системи транспортного обслуговування характерними є такі загальні принципи класифікації економічних ризиків: можливість страхування ризиків (страхуються та не страхуються); характер обліку ризиків (зовнішній і внутрішній); характер наслідків (спекулятивні й чисті); можливість передбачення (непрогнозовані та прогнозовані); рівень фінансових втрат (критичні, припустимі, катастрофічні); тривалість дії (тимчасові та постійні); об'єкт виникнення (ризик окремих операцій; ризик різних напрямків діяльності та інші).

2. Управління ризиками передбачає знання конкретних дій, які необхідно виконати на кожному із етапів основної діяльності підприємства і визначення необхідної послідовності дій. В цілому, управління ризиками виступає системою управління ризиками та ризиковими відносинами, що виникають під час управління даними ризиками. Як складна система управління ризиками передбачає об'єкт та суб'єкт управління. Суб'єктами управління є фінансові менеджери, керівники підрозділів, відділів, груп, працівники зайняті в операційному процесі. Об'єктом управління ризиками виступає фінансово-господарська діяльність підприємства.

3. В аспекті формування ефективної системи управління ризиками їх необхідно ідентифікувати, а потім оцінити повноту та масштабність ризику.

Ідентифікація ризиків передбачає виявлення усіх можливих видів ризиків, котрі пов'язані із кожною операцією, що відбувається на підприємстві. В цілому система управління ризиками повинна реалізовувати ключові функції управління відповідно до визначеного процесного підходу, а саме: планування, аналізування, прогнозування, організацію, координацію та контроль.

4. В науковій літературі існують різноманітні методи оцінювання ризиків, зокрема: методи аналогій, експертних оцінок, метод Дельфі, дерево рішень, коефіцієнтний аналіз, метод рейтингів, статистичні, Монте-Карло, VaR-метод, аналітичні, стрес-тестування, д'юрація, RAROC, GAP-аналіз, нейронні мережі, методологія карт Кохонена, якісного аналізу, кількісного аналізу, аналогій, аналіз чутливості, аналіз ризику виникнення та збитків. Для повноцінної оцінки фінансово-господарської діяльності в аспекті виявлення ризиків важливо здійснити оцінку показників фінансового стану та дослідити можливості банкрутства підприємства, що дасть можливість виявити хиби та сформулювати рішення по виходу із ризикової ситуації або реалізувати санаційні заходи.

5. Об'єктом дослідження нами обрано вітчизняне підприємство ТОВ «Іден-Транс», котре реалізує діяльність на ринку транспортних послуг здійснюючи пасажирські та вантажні перевезення. Узагальнивши результати дослідження показників фінансово-господарської діяльності підприємства ТОВ «Іден-Транс» необхідно відмітити негативну динаміку до зростання інших операційних витрат (собівартості послуг), наявність збитковості підприємства, що негативно вплинуло на показники рентабельності активів та продажу, а також зростання зобов'язань підприємства. До позитивного в діяльності даного підприємства необхідно віднести зростання вартості активів, збільшення чистого доходу від реалізації транспортних послуг, орієнтацію на власний капітал (забезпечення фінансової автономії) підприємства. В подальшому підприємству ТОВ «Іден-Транс» необхідно акцентувати увагу на забезпечення зростання продуктивності праці, зростання обсягів реалізації послуг та наявність чистого прибутку.

6. Узагальнивши результати дослідження показників фінансового стану підприємства, необхідно відмітити високі показники фінансової стійкості та абсолютно фінансово стійке підприємство (проте зазначені показники знижуються), показники ліквідності та платоспроможності перевищують нормативні значення, проте у звітному році їх значення знижуються, знижуються частково показники ділової активності та у 2014, 2017 та 2018 рр. мали місце негативні показники рентабельності діяльності підприємства, що обумовлено збитковістю підприємства.

7. На основі оцінки інтегрального показника Z моделей дослідження ймовірності банкрутства підприємства нами відмічено, що розрахунки представлені у трьох моделях (Альтмана, Ліса, Тіффлера-Тішшоу – адаптовані під зарубіжні підприємства) вказують на малу ймовірність банкрутства підприємства, при цьому узагальнюючи, показники значно знижуються. Розрахунки у відповідності до методики оцінки ймовірності банкрутства запропонованою Терещенком О.О. (найбільш адаптованої до національного ринку) відзначають абсолютну фінансову стійкість підприємства за період 2014-2016 рр., проте за останні два роки значення показника знаходиться нижче нормативного і становить 1,66 балів у 2017 році та 1,716 балів у 2018 році і свідчить, що фінансова стійкість діяльності підприємства порушена, що обумовлено наявністю ризиків:

– фінансового профілю – збитковість підприємства протягом 2017-2018 рр., зростання орієнтації на позиковий капітал, наявність значної дебіторської та кредиторської заборгованостей, зниження показників ліквідності та фінансової стійкості, зниження швидкості оборотності активів, оборотних коштів,

кредиторської заборгованості;

- збутової діяльності – відсутність відділу збуту та просування послуг, незначні витрати на збут та рекламу, відсутність стимулів просування транспортних послуг, не повна завантаженість транспортних засобів, орієнтація на старі методи рекламування та збуту;

- економічного профілю – знецінення національної валюти, переорієнтація із фінансово стійкого підприємства, у котрого ймовірність банкрутства невисока до підприємства фінансова стійкість якого порушена, зростання витрат на оплату праці, матеріали та сировину, зростання собівартості надання послуг та ін.;

- ризик зниження ліквідності, обумовлений зменшенням здатності реалізовувати фінансування взятих на себе поточних зобов'язань, тобто необхідність покриття грошовими засобами вимог контрагентів;

- ризики поломки транспортних засобів, визначаються специфікою діяльності підприємства та обумовлюються необхідністю здійснювати поточний ремонт транспортних засобів, відповідно відбувається простій транспортного засобу та можливість отримання штрафних санкцій внаслідок не виїзду на маршрут;

- ризики пошкодження або повної втрати вантажу, обумовлюються можливими збитками підприємства внаслідок невиконання взятих на себе зобов'язань.

Зазначені ризики негативно впливають на реалізацію фінансово-господарської діяльності підприємства ТОВ «Іден-Транс» обумовлюють необхідність коригування їх для забезпечення прибутковості діяльності підприємства у перспективному періоді.

8. Результати проведеного SWOT-аналізу діяльності підприємства засвідчили, що негативними сторонами у діяльності підприємства ТОВ «Іден-Транс» є відсутність повноцінного дослідження ринку, незначна фінансова ресурсна база, відсутність повноцінної збутової політики, орієнтація на старі методи стимулювання збуту транспортних послуг, відсутність рекламних засобів та збутової стратегії підприємства.

Для забезпечення фінансової стабільності в аспекті управління ризиками фінансово-господарської діяльності підприємства ТОВ «Іден-Транс» пропонується реалізація ряду заходів, а саме:

А. Для необхідності швидкого реагування на різкі зміни внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства ТОВ «Іден-Транс» важливо використовувати методи адаптивного управління економічними ризиками. Мета даного управління – зниження або повне усунення несприятливого впливу зазначених змін в системі управління. Відповідно адаптивні заходи управління можна вважати розвитком системи ситуаційного управління, що характеризується значною гнучкістю рішень, зниженням тривалості управління підприємством, наявністю системи контролю та ефективним зворотнім зв'язком. Відповідно, антикризовий підхід передбачає необхідність появи та ймовірні наслідки кризових явищ в діяльності підприємства.

Б. Систему ризик-менеджменту підприємства ТОВ «Іден-Транс» необхідно розглядати як інтегровану систему, котра передбачатиме різноманітні варіанти дій при виникненні ризикової ситуації, відповідно поряд із адаптивним управлінням фінансовими ризиками важливо використати можливі варіанти страхування, уникнення та формування резерву під ризики для мінімізації їх впливу або повного нівелювання ризиків в операційній діяльності. Поряд із побудовою повноцінної системи управління ризиками досліджуваного підприємства ТОВ «Іден-Транс» важливим є побудова системи моніторингу (контролю) ступеня ризику, при чому

дана система повинна визначати тип ризику, дослідження ймовірності їх настання, визначення особливостей прийняття управлінських рішень при тому чи іншому ступеню ризиків, а також аналізу отриманих результатів для подальших дій в аспекті ліквідації ризиків.

В. Удосконалення системи надання послуг в цілому та підвищенні якості надання послуг пасажирського автомобільного транспорту зокрема. Необхідним є формування системи управління якістю транспортної послуги досліджуваного підприємства із застосування операторів декомпозиції, щодо яких виділяють спеціальні функції управління якістю послуг за наступними ознаками: рівень функціонування – функції тактичного, оперативного та стратегічного управління, різновиди функціональних зв'язків – функції горизонтальної та вертикальної координації, вид діяльності – функції управління якістю, управлінської та допоміжної діяльності, реалізації перевізного процесу.

Г. Пропонується інвестиційний проект модернізації транспортного парку підприємства ТОВ «Іден-Транс», що позитивно вплине на зниження ризиків операційної діяльності. Із ряду альтернативних пропозицій пропонується обрання оферти лізингової компанії ОТР –лізинг, котра продасть транспортні засоби на умовах лізингу, при цьому сума витрат складатиме 6000 тис.грн., а платежі за транспортування та страхування складатимуть 67 тис.грн., відповідно загальні інвестиційні витрати проекту складуть 6067 тис.грн. Проте результати проведеного інвестиційного аналізу відзначають вигідність проекту, оскільки чиста теперішня вартість проекту становитиме 9043,03 тис.грн., індекс рентабельності проекту становитиме 2,49 пункти (кожна вкладена гривня принесе 2,49 грн. прибутку), а термін окупності складатиме 3,4 роки із передбачених 8 на реалізацію проекту.

Зазначений проект позитивно впливатиме на показники фінансово-господарської діяльності та фінансового стану підприємства ТОВ «Іден-Транс» у перспективному періоді.

Реалізація проекту оновлення транспортного парку позитивно вплине на результати фінансово-господарської діяльності підприємства ТОВ «Іден-Транс», а саме забезпечить чистого доходу від реалізації транспортних послуг, забезпечить приріст прибутку та вплине на зростання вартості активів та власного капіталу підприємства. Відповідне зростання чистого доходу від реалізації послуг становитиме 7815 тис.грн. (із врахуванням 5% планового показника зростання та реалізації проекту оновлення транспортного парку) за період 2018-2020 рр., на 16731 тис.грн. за період 2018-2021 рр. та на 26616 тис.грн. за період 2018-2022 рр.

Зростатиме і узагальнюючий показник чистий прибуток підприємства, при цьому показник за період 2018-2020 рр. зростає на 1657 тис.грн., за період 2018-2021 рр. на 3816 тис.грн. та за період 2018-2022 рр. на суму 6255 тис.грн.

Реалізація проекту оновлення транспортного парку позитивно вплине на показники фінансового стану, зокрема спостерігатиметься зростання фінансової автономії підприємства із 0,621 пункти у 2020 році до значення 0,739 пункти у 2022 році. Зростатиме рентабельність із показника збитковості у фактичному періоді до рівня 26,38% у 2022 році (рентабельність власного капіталу), 19,49% рентабельність активів, 11,38% рентабельність реалізації, до 39,47% рентабельність основного капіталу.

Праці опубліковані за темою дослідження

Агарков О. Система управління фінансовими ризиками підприємства /

О.Агарков // Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах» (5 квітня 2019 р.) / Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя. – Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2019. – 168 с. (с. 8-9)

АНОТАЦІЯ

Агарков О.В. Формування системи управління економічними ризиками на підприємстві (на прикладі ТОВ «Іден-Транс»). – Рукопис.

Дослідження на здобуття освітнього ступеня «Магістр» за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». – ТНТУ ім. І. Пулюя. – Тернопіль, 2019.

Об'єктом магістерської роботи є формування системи управління економічними ризиками підприємства ТОВ «Іден-Транс».

Метою роботи є розробка системи управління економічними ризиками на основі результатів фінансово-економічного аналізу діяльності ТОВ «Іден-Транс».

Теоретичною та методологічною основою роботи стали фундаментальні положення економічної теорії, законодавчі та нормативні акти України, монографії, наукові статті вітчизняних і зарубіжних вчених. Також в роботі було використано як загальнонаукові, так і спеціальні методи досліджень.

У даній роботі досліджено теоретико-методичні основи формування системи управління ризиками підприємства. Здійснено аналіз фінансово-господарського стану підприємства ТОВ «Іден-Транс». Проведено оцінювання фінансового стану та досліджено ризики фінансової діяльності підприємства ТОВ «Іден-Транс». Запропоновано заходи удосконалення управління економічними ризиками на підприємстві ТОВ «Іден-Транс».

Ключові слова: економічний ризик, ризик банкрутства, моніторинг ризиків, інноваційний проект, транспортна послуга.

SUMMARY

Agarkov O.V. Formation of the system of economic risk management at the enterprise (on the example of Iden-Trans LLC). - Manuscript.

Research for the master's degree in specialty 076 «Entrepreneurship, trade and exchange activities». - TNTU them. I. Pulia. - Ternopil, 2019.

The object of the master's thesis is the formation of the system of economic risk management of the company «Eden-Trans».

The purpose of the work is to develop a system of economic risk management based on the results of financial and economic analysis of the activities of LLC «Iden-Trans».

Theoretical and methodological basis of the work were fundamental provisions of economic theory, legislative and regulatory acts of Ukraine, monographs, scientific articles of domestic and foreign scientists. Also, both general scientific and special research methods were used in the work.

In this work the theoretical and methodological bases of formation of enterprise risk management system are investigated. The analysis of the financial and economic condition of the company «Iden-Trans» LLC was carried out. The financial condition is assessed and the risks of financial activity of the company Eden-Trans are investigated. Measures of improvement of management of economic risks at the enterprise of open company «Iden-Trans» are offered.

Keywords: economic risk, bankruptcy risk, risk monitoring, innovative project, transport service.